Адыгэ макъ

№ 125 (19890)

2011-рэ илъэс

БЭРЭСКЭЖЪЫЙ

МЭКЪУОГЪУМ и 29-рэ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

КъумпІыл Мурат Париж щыІ

Адыгеим и ЛІышъхьэ ипшъэрылъхэр зыгъэцэкІэрэ КъумпІыл Муратэ Париж кІуагъэ Темыр Кавказым, Адыгэ Республикэм, Краснодар краим лыжэ кластерыр зэращагъэпсыщтым итегущыІэн хэлэжьэнэу.

Мы мафэхэм Францием икъэлэ шъхьаІэ ЮНЕСКО-м икомитет изэхэсыгъо щэкІо. Хабзэ зэрэхъугъэу, дунэе культурэ кІэным исписккэ хэхьэрэ объектхэм язытет епхыгъэ Іофыгъохэм ащ фэдэ зэхэсыгъохэм щахэплъэх. ООН-м ия 35-рэ зичэзыу сессие джащ фэдэу туристическэ кластер Лэгъо-Накъэ щыгъэпсыгъэнымкІэ Адыгэ Республикэм пшъэрылъэу зыфишІыжьхэрэм щатегущыІэщтых.

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ ипшъэрылъхэр зыгъэцакІэу КъумпІыл Муратрэ Адыгэ Республикэм туризмэмрэ курорт-хэмрэкІэ и Комитет и Тхьаматэу Владимир Петровимрэ ЮНЕСКО-м дунэе кІэнхэмкІэ игъэцэкІэкІо комитет итхьаматэу Элеонора Митрофановам дэгущыІэщтых Лэгъо-Накъэ къыпэІулъ чІыгухэу Кавказ къэралыгъо чІыопс биосфернэ заповедникым къыхимыубытэхэрэр рекреационнэ гухэлъхэм апае къызфагъэфедэн алъэкІыщт-амылъэкІыщтымкІэ. Адыгеир зиэкологие къэбзэ, лъэшэу анаІэ зытырагъэтырэ чІыопс чІыпІэхэр зиІэхэ регионхэм ахэхьэ. А къагъэгъунэрэ чІыпІэхэр ЮНЕСКО-м идунэе чІыопс кІэн исписккэ хагъэхьагъэх. КъэкІыхэрэм, псэушъхьэ лъэпкъхэм якъызэтегъэнэжьынкІэ дунэе системэм ахэм статус хэушъхьафыкІыгъэ зэрэщаубытырэм ар ишыхьатэу щыт. Адыгэ Республикэм зэлъиубытырэ чІыпІэм ипроцент 14-р къагъэгъунэрэ чІыопс чІыпІэхэм зэратефэрэр шъугу къэтэгъэкІыжьы. Урысые ФедерациемкІэ ар анахь пчъэгъэшхохэм зэу ащыщ. Мэз фондым иІахьхэу анахьэу анаІэ зытырагъэтыхэрэр къыдэплъытэхэмэ, лъэшэу къагъэгъунэрэ чІыопс шъолъырхэм республикэм зэкІэмкІи чІыпІэу ыубытырэм ипроцент 40-р атефэ.

«ТиІофшІэнкІэ анахьэу лъэныкъуитІумэ тынаІэ атедгъэтын фае, апэрэр — къыткІэхъухьащт лІэужхэм апае чІыопс байныгъэхэр къэдгъэнэжьынхэ фае. Ау нэмыкІ лъэныкъоми мэхьанэу иІэр нахь макІэп: Адыгеим щыпсэухэрэм непэ ящыІэкІэ-псэукІэ нахьышІу ашІыным пае федэ къэкІуапІэхэр, рекреационнэ гухэлъхэмкІэ зигугъу къэтшІыгъэ шъолъырхэр къызфагъэфедэнхэ фае», — къафызэхифыгъ Іофым изытет Адыгэ Республикэм туризмэмрэ курортхэмрэкІэ и Комитет и Тхьаматэу Владимир Петровым.

Темыр Кавказым икурортхэм хэхъоныгъэ ягъэшІыгъэнымкІэ урысые-французкупым иапэрэ зэхэсыгъо джащ фэдэу тыгъуасэ Париж щыкІуагъ. Ащ хэлэжьагъэх ОАО-у «Темыр Кавказым икурортхэр» зыфиІорэмрэ француз къэралыгъо холдингэу Caisse des Depots et Consignations зыфиІорэмрэ яспециалистхэр. Кавказ курортхэм ягъэпсын фэгъэзэгъэщт предприятием изэхэщэн епхыгъэ Іофыгъом ахэр тегущыІагъэх. ОАО-у «Темыр Кавказым икурортхэр» зыфиІорэмрэ француз къэралыгъо холдингымрэ мэкъуогъум и 17-м Петербург щыкІогъэ экономикэ форумым ащ фэдэ зэзэгъыныгъэ щызэдашІыгъагъ. Ащ ыпаІокІэ, жъоныгъуакІэм и 26-м, Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий Медведевымрэ Французскэ Республикэм и Президентэу Николя Саркозирэ Темыр Кавказым ихэхъоныгъэ ехьылІагъэ декларацие Довиль щаштэгъагъ. Темыр Кавказым турист кластер зэрэщагъэпсыщтым ипроект зигугъу къэтшІыгъэ хэгъэгуитІумэ язэдэпсэуныгъэкІэ анахь мэхьанэ зэратырэмэ ахагъэхьагъ. Француз компаниехэу Темыр Кавказым туристическэ кластерэу щагъэпсыщтым ипроект изэхэгъэуцон хэлажьэхэ зышІоигъохэм ялыкІохэр рабочэ купым иапэрэ зэхэсыгъо къырагъэблэгъагъэх.

— Урысые Федерацием и Правительствэ и Тхьаматэу Владимир Путиныр лъэшэу къагъэгъунэрэ чІыопс чІыпІэхэм хэхъоныгъэ ягъэшІыгъэным иІофыгъо фэгъэхьыгъэгъэ зэІукІэм къыщыгущыІэзэ зэрэкІигъэтхъыгъагъэмкІэ, ихэгъэгу ичІыопс шІу язгъэлъэгъун, уасэ фязыгъэшІын, джащ фэдэу ар къэзыгъэгъунэн зылъэкІыщт турист инфраструктурэ зэхэщэгъэным мэхьанэшхо иІ. НэмыкІ хэгъэгухэм ащ фэдэ афэлъэкІмэ, Урысыеми джащ фэдэу тыщызэкІон фае, апэрэ чэзыоу Къыблэ федеральнэ шъолъырым ар фэгъэхьыгъ. Экологическэ туризмэм ипрограммэ ипхырыщын Адыгеир фэхьазыр, ащ пІуныгъэ, гъэсэныгъэ мэхьанэшхо иІ. ЧІыопсым зэрар фэмыхьухэу лъэшэу къагъэгъунэрэ чІыопс чІыпІэхэр нахь зэтегъэпсыхьагъэ хъунхэм ыкІи хэхъоныгъэ ягъэшІыгъэным пае ахъщэ къалэжьын алъэкІыщт, — къыІуагъ КъумпІыл Мурат.

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ ипресс-къулыкъу

«КІЭЛЭЦІЫКІУГЪОМ гъогу щынэгъончъэхэр ерэІэх!»

Джа цІэр зиІэ автопробегыр Урысыем и ГИБДД илъэс 75-рэ зэрэхъурэм ипэгъокІэу мэкъуогъум и 28-м зэхащагъ. Мыекъуапэ дэт автоеджапІэхэм, автоклубхэм ащыщхэм ялІыкІохэр, мотоциклетнэ клубэу «Къыблэ жьыбгъэр» зыфиІорэр, ямышІыкІэу гъэпсыгъэ машинэхэр ащ хэлэжьагъэх.

Адыгеим и ГИБДД ыгъэхьазырыгъэ плакатышхохэу водительхэм, лъэсрыкІохэм афэгъэзагъэхэр машинашъхьэхэм атетхэу Мыекъуапэ ипсэупІэу Черемушкэм къыщежьэхи, урамэу Пролетарскэм къырыкІуагъэх. Урамэу Шэуджэным къызэсыхэм джабгъумкІэ агъази, Пушкиным иурам зэкІолІэрэ мэшІоку гъогум зэпырыкІыгъэх. Нэужым урамэу Хьахуратэм техьагъэх ыкІи машинэхэр зэхэтхэу лицееу N 8-м ищагу дэхьагъэх. Ар яаужырэ къэуцупІагъ.

Сурэтхэр Іэшъынэ Аслъан тырихыгъэх.

Лицеим Іоф щызышІэгъэ лагерым мы мафэм изэфэшІыжьыгъоу тефагъ. МэфэкІ программэ баеу агъэхьазырыгъэм къыхэхъуагъ гъогурыкІоным ишапхъэхэм афэгъэхьыгъэ хырыхыхьэхэр, джэгукІэхэр. КІэлэеджакІохэр фэчэфхэу орэдхэр, усэхэр къаІуагъэх, къэшъуагъэх.

ГъогурыкІоным ишапхъэхэр зэрашІэхэрэр къизыІотыкІырэ сурэтхэм язэнэкъокъоу Мыекъуапэ щызэхащэгъагъэм текІоныгъэ къыщыдэзыхьыгъэ нэбгырищри мы зэхахьэм щагъэшІуагъэ.

ГИБДД-м ыныбжь илъэс 75-рэ зэрэхъурэр зытетхэгъэ тхылъыпІэр шархэм апышІагъэу ошъогум зэрэратІупщыхьагъэр мэфэкІым кІэух фэхъугъ.

ІЭШЪЫНЭ Сусан.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Общественнэ-политикэ ІофшІэным чанэу зэрэхэлажьэрэм, хэдзакІохэм яфедэхэр къызэриухъумэхэрэм, парламентаризмэм ихэхъоныгъэ иІахь зэрэхишІыхьэрэм ыкІи илъэсыбэ хъугъэу шІуагъэ къытэу гъэсэныгъэм ылъэныкъокІэ Іоф зэришІэрэм апае Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тамыгъэу **«Закон. Пшъэрылъ. ЦІыфыгъ»** зыфиІорэр фагъэшъошагъ **Бахъукъо Долэтыкъу Ерэджыбэ ыкъом,** Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм гъэсэныгъэмкІэ, наукэмкІэ, СМИ-мкІэ ыкІи ныбжьыкІэхэм яІофхэмкІэ и Комитет итхьаматэ игуадзэ, къэралыгъо учреждениеу «Профессиональнэ лицееу N 7-р» зыфиІорэм идиректор.

ЛЪЭПКЪ ШIЭЖЬЫМРЭ ЛЪЭХЪАНЫМРЭ

Зэфэсышхом уегъэгъуазэ

Адыгэ меджлисыр Шъачэ зыщызэхащагъэр илъэси 150-рэ зэрэхъугъэм нахьыбэрэ тытегущыIэ зэрашIоигъом тигъэзетеджэхэм, лъэпкъ Iофыгъомэ агъэгумэкIырэмэ тыщагъэгъозагъ. Ар къыдэтлъыти, Адыгэ Республикэм иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхьаматэу Хьэпэе Арамбый гущыIэгъу тыфэхъугъ.

— Дунэе Адыгэ Хасэм мэкъуогъум и 25-м зэIукIэу иIагъэр Шъачэ щыкIуагъ, — еIо Хьэпэе Арамбый. — 1861-рэ илъэсым адыгэмэ зэхэхьэшхоу Шъачэ щызэхащэгъагъэм июбилей тизэIукIэ фэгъэхьыгъагъ.

— Тыда шъузщызэIукIагъэр, хэта хэлэжьагъэр, сыда анахьэу шъузытегущыIагъэр?

— Джырэ уахътэ санаториеу «Ставропольер» зыдэщыт чIыпIэр ары тилъэпкъэгъухэм язэфэсышхо зыщызэхащэгъагъэр. ДАХ-м итхьаматэу Iажэхъо Къэншъаубый, Къэбэртэе Адыгэ Хасэм итхьаматэу, Адыгэ хасэмэ ялIыкIохэу ХьашIуцIэ Мухьэмэд, Щэрджэс Мыхьамэт, Гъошъо Руслъан, ТIэшъу Мурдин, Едыдж Мэмэт, Аджэгъырые Аскэрбый, ЛIыунэе Руслъанэ, Бэгъушъэ Адам, Абхъазым къикIыгъэхэр, нэмыкIхэри хэлэжьагъэх. ШIэжь къэбархэм татегущыIагъ.

— Урыс-Кавказ заор заухым парадыр пачъыхьэм идзэхэм зыщызэхащэгъагъэми шъущыIагъа?

— А чIыпIэхэри зэдгъэлъэгъугъэх. ТIэшъу Мурдинэ Истамбул тилъэпкъэгъухэр зэрэкIожьыгъагъэхэм фэгъэхьыгъэ гъыбзэ мэкъамэр шыкIэпщынэм къыщыригъэIуагъ. Нэпэеплъ сурэтхэр ащ щыттырахыгъэх. Щэрджэс Мыхьамэт Урыс-Кавказ заом ехьылIэгъэ къэбархэр а чIыпIэм епхыгъэхэу къыIотагъэх. Олимпиадэ джэгунхэр щызэхащэнхэу псэупIэхэр зэрагъэпсыхэрэр тлъэгъугъэ. Археологхэм IофшIэнэу щагъэцакIэрэм тегущыIэх, ау къагъотырэ пкъыгъохэм якъэбар зыщыдгъэгъозэнэу игъо тифагъэп. Къыхэзгъэщынэу сызыфаер титарихъ нахьышIоу зэдгъэшIэным пае археологхэм тиреспубликэ икIыгъэхэр, амал зэриIэкIэ, тилъэпкъэгъухэр ахэтынхэ фаеу зэрэтлъытагъэр ары. Адыгэ лъэпкъым итарихърэ инеущрэ мафэ къырыкIощтымрэ нахь куоу татегущыIэ тшIоигъоу къэдгъэзэжьыгъ.

САХЬИДЭКЪО Нурбый.

Сурэтым итыр: **зэхахьэм хэлэжьагъэхэр.**

АВИАЦИЕР АГЪЭФЕДЭЩТ

АР-мкIэ МВД-м иминистрэ зэрилъытэрэмкIэ, оперативнэ IофшIэнхэр зэхэщэгъэнхэмкIэ авиациер амалышIоу щыт ыкIи ар тэ тичIыпIэхэм ащыбгъэфедэн плъэкIыщт.

Мэкъуогъум и 25-м МВД-м иминистрэу Александр Речицкэм Урысыем и ФСБ и ГъэIорышIапIэу АР-м щыIэм иIофышIэхэр, полицием ихэушъхьафыкIыгъэ отряд ыкIи МВД-м и Гупчэу экстремизмэм пэуцужьыгъэным фэгъэзагъэм илIыкIохэр игъусэхэу вертолеткIэ Мыекъопэ районым икъушъхьэ-мэз чIыпIэхэр къыплъыхьагъэх. Рейдым игъом чIыпIэхэм министрэм защигъэгъозагъ, экстремизмэм, терроризмэм апэуцужьыгъэным ыкIи экономическэ бзэджэшIагъэхэу мэзым епхыгъэхэр зэхэфыгъэнхэмкIэ вертолетхэр ыкIи пилот зэрымысэу быбырэ аппаратхэр мы чIыпIэм щыбгъэфедэнхэ зэрэплъэкIыщтыр зэригъэшIагъ.

Ащ нэмыкIэу бзэджашIэхэм якъэуубытынкIэ, гъогум техъухьэрэ хъугъэ-шIэгъэ тхьамыкIагъохэр нахь макIэ шIыгъэнхэмкIэ вертолетыр ыкIи пилот зэрымыс аппаратхэр зэрэбгъэфедэщтхэр ауплъэкIугъэх. Республикэм игъогухэм алъыплъэгъэнымкIэ, лъыхъон ыкIи профилактическэ Iофтхьабзэхэр зэхэщэгъэнхэмкIэ авиациер амал дэгъоу алъытагъ.

Мэзхэр къабыбыхьэхэ зэхъум, чIадзыжьыгъэ псэупIэхэу зыIукIагъэхэр ауплъэкIугъэх, ахэр бзэджашIэхэмкIэ гъэбылъыпIэ мыхъунхэм лъыплъэнхэу МВД-м икъулыкъушIэхэм афигъэпытагъ.

АР-мкIэ МВД-м къэбархэмкIэ ыкIи общественнэ зэпхыныгъэмкIэ иотделение

ЗИГЪО IОФЫГЪУ

КIэлэцIыкIу ыкIи ныбжьыкIэ сэнаущхэм Iоф адашIэщт

Мэкъуогъум и 28-м, 2011-рэ илъэсым Мыекъуапэ Урысые Федерацием и Общественнэ палатэ гъэсэныгъэм хэгъэхъогъэнымкIэ и Комиссие, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм гъэсэныгъэмкIэ, наукэмкIэ, СМИ-хэмкIэ ыкIи ныбжьыкIэ IофхэмкIэ и Комитет ыкIи Адыгэ къэралыгъо университетым апкъ къикIэу, Общественнэ еджэнхэр темэу: «Создание национальной системы поиска и подготовки талантливых детей и молодежи. Модель региональной системы на примере Республиканской естественно-математической школы при Адыгейском государственном университете» зыфиIорэмкIэ щызэхащэгъагъ.

Iофтхьабзэм хэлэжьагъэх АР-м Къыблэ Урысыем гъэсэныгъэ зыщарагъэгъотырэ учреждениехэм яIэшъхьэтетхэр, егъэджакIохэр, законодательнэ ыкIи гъэцэкIэкIо хабзэм яорганхэм яIэшъхьэтетхэр, АР-м иобщественнэ организациехэм ялIыкIохэр.

Общественнэ еджэнхэр къызэIуихыгъ ыкIи зэрищагъ АКъУ-м иректорэу, социологие шIэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу Хъунэго Рэщыдэ.

Темэ шъхьаIэр къызэIуахэу докладхэр къашIыгъэх ыкIи ахэмкIэ зэхэгущыIэжьыгъэх, яеплъыкIэхэр къыраIотыкIыгъэх. ЕджэнхэмкIэ ашIыгъэ гупшысэхэр агъэунэфыгъэх, ахэр Урысые Федерацием гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ арагъэхьыщтых.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ЯIо зэхэлъэу зэдэлэжьэщтых

Адыгэ Республикэм и Прокуратурэрэ республикэм ичIыпIэ зыгъэIорышIэжьын органхэмрэ зэрэзэдэлэжьэн алъэкIыщт лъэныкъохэм, ащкIэ гумэкIыгъоу, щыкIагъэу щыIэхэм защытегущыIэгъэхэ межведомственнэ зэхэсыгъо тыгъуасэ Мыекъуапэ щыкIуагъ. Iофтхьабзэм хэлэжьагъэх АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Федор Федорко, АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэр, федеральнэ инспектор шъхьаIэу ЛIыIужъу Адамэ, муниципальнэ образованиехэм, чIыпIэ зыгъэIорышIэжьын органхэм япащэхэр, прокуратурэм илIыкIохэр.

— Урысые Федерацием и Правительствэ и Тхьаматэу Владимир Путиным къызэрэхигъэщыгъэу, тикъэралыгъо щыпсэурэ цIыфхэм ящыIэкIэ-псэукIэ нахьышIу шIыгъэным, ахэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм апае зипшъэрылъхэр дэгъоу зыгъэцэкIэрэ чIыпIэ зыгъэIорышIэжьын органхэр тищыкIагъэх, — къыIуагъ зэхэсыгъом хэлажьэхэрэм закъыфигъазэзэ Алексей Петрусенкэм. — ЩыкIагъэу щыIэхэр дэгъэзыжьыгъэнхэм, цIыфхэр зыгъэгумэкIырэ социальнэ Iофыгъохэр зэшIохыгъэнхэм афэшI къэлэ ыкIи къоджэ псэупIэхэм бюджет тэрэз яIэн фае. Ау непэрэ мафэхэм къызэрагъэлъагъорэмкIэ, ахэм фитыныгъэу яIэр бэ, ау финансэу къаIэкIахьэрэр мэкIэ дэд. Ащ къыхэкIыкIэ япшъэрылъхэр тэрэзэу агъэцакIэхэрэп. Джащ фэдэу кадрэхэр икъухэрэп, щыIэхэми яквалификацие уигъэрэзэпэнэу щытэп. Муниципальнэ образованиехэм, къоджэ псэупIэхэм япащэхэр анахьэу зыгъэгумэкIыхэрэм ащыщ прокуратурэм икъулыкъушIэхэм ахэр бэрэ ауплъэкIухэу къызэрэхэкIырэр. Ащи екIолIэкIэ тэрэз къыфэгъотыгъэу, бгъуитIур нахь зэзыпхын зылъэкIыщт лъэныкъохэр гъэнэфэгъэнхэ фае. Ары непэрэ зэхэсыгъом пшъэрылъ шъхьаIэу иIэр.

АР-м и Прокурор шъхьаIэу Сергей Охлопковым къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, УФ-м изаконодательствэ къыдилъытэрэ шапхъэхэр чIыпIэ зыгъэIорышIэжьын органхэм амыгъэцакIэхэу е аукъохэу бэрэ къыхэкIы. 2010-рэ илъэсым республикэм имуниципальнэ къулыкъушIэ нэбгырэ 11-мэ уголовнэ Iофхэр къафызэIуахыгъагъэх, илъэсэу тызыхэтым иапэрэ мэзитфым а пчъагъэр 15-м нэсыгъ. Прокуратурэм иIофышIэхэм япшъэрылъ шъхьаIэу къыгъэнэфагъэр цIыфхэм яшIоигъоныгъэхэр ыкIи яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэр арых. Шэпхъэ-правовой актхэм япроектхэр муниципальнэ образованиехэм агъэхьазырыхэ зыхъукIэ, ахэр законодательствэм зэрэдиштэхэрэр зэхэфыгъэнхэм, хэукъоныгъэу щыIэхэр псынкIэу дэгъэзыжьыгъэнхэм апае прокуратурэм иIофышIэхэм закъыфагъазэзэ ашIыныр нахь тэрэзэу С.Охлопковым ылъытагъ.

Зэхэсыгъом къыщыгущыIагъэхэм янахьыбэм гумэкIыгъо шъхьаIэу къыхагъэщыгъэхэр къэлэ ыкIи къоджэ псэупIэхэм яполномочиехэр агъэцэкIэнхэмкIэ ахъщэу къаIэкIахьэрэр зэрэмакIэр ыкIи кадрэхэр зэрафимыкъухэрэр ары.

Iофыгъоу къэуцухэрэр зэшIохыгъэнхэм фэшI анахьэу анаIэ зытырагъэтын фаехэм, ащкIэ пшъэрылъэу зыфагъэуцужьыхэрэм, блэкIыгъэ илъэсым изэфэхьысыжьхэм къэзэрэугъоигъэхэр нэужым атегущыIагъэх, ахэм япхыгъэу унэшъо гъэнэфагъэхэр ашIыгъэх. Прокуратурэмрэ чIыпIэ зыгъэIорышIэжьын органхэмрэ тапэкIэ яIо зэхэлъэу зэдэлэжьэнхэу зэдаштагъ.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

Программэм игъэцэкIэн лъэплъэх

Адыгэ Республикэм иправэухъумэкIо органхэм япащэхэм мы мафэхэм координационнэ зэIукIэ яIагъ.

Мы системэм икъулыкъушIэхэм ямызакъоу, зэIукIэм хэлэжьагъэх АР-м и Правительствэ щыщхэр, Федеральнэ антимонопольнэ къулыкъум АР-мкIэ и ГъэIорышIапIэ ыкIи АР-м и УплъэкIу-лъытэкIо палатэ, Росфиннадзорым ичIыпIэ ГъэIорышIапIэу Краснодар краим ыкIи Адыгэ Республикэм ащыIэм яIофышIэхэр. ЗэIукIэм тхьамэтагъор щызэрихьагъ АР-м ипрокурорэу С. А. Охлопковым.

Iофыгъо шъхьаIэу зытегущыIагъэхэм ащыщ федеральнэ целевой программэу «Урысыем и Къыбл» зыфиIоу (2008 — 2013-рэ илъэсхэм) Адыгэ Республикэм щагъэцакIэрэм епхыгъэ бзэджэшIагъэхэм якъыхэгъэщынкIэ ыкIи язэхэфынкIэ правэухъумэкIо органхэм Iофэу ашIэрэр.

ЗэIукIэм хэлэжьагъэхэм къызэраIуагъэмкIэ, программэм ишIуагъэкIэ илъэс къэс федеральнэ бюджетым къекIышъ, ахъщэшхо республикэм къыIокIэ. Ар пэIухьан фае Адыгеим иинфраструктурэ иобъектхэм яшIын, ягъэцэкIэжьын. Программэм Iоф зишIэщт уахътэм къыкIоцI сомэ миллиард 13-рэ миллион 648-рэ къатIупщыщт. Джырэ уахътэм ехъулIэу сомэ миллиарди 3-рэ миллион 228-рэ къатIупщыгъах.

Федеральнэ программэм тиреспрубликэкIэ къыхеубытэ псыр зыукъэбзырэ псэуалъэхэу Адыгэкъалэ дэтхэм ягъэпсын, гъогоу станицэу Дахэм къыщегъэжьагъэу зыгъэпсэфыпIэу «Лэгъо-Накъэ» нэсырэр (ащ къыхеубытэх лъэмыджрэ гъогу Iэтыгъэмрэ ыкIи физкультурнэ комплексэу бассеин зыхэтымрэ), высоковольтнэ линием иятIонэрэ тыгъоу «Гъозэрыплъ — Лэгъо-Накъэ», «Хьамышх — Къушъхьэ къуаджэр», «Хьамышх — Кавказ къуаджэр» зыфиIорэр.

Республикэм хэхъоныгъэ ышIынымкIэ ыкIи инвестициехэр ащ къихьанхэмкIэ бюджет ахъщэу къатIупщырэр тэрэзэу зегъэкIогъэным, программэм къыдилъытэрэ псэуалъэхэм яшIын игъом зэшIохыгъэным мэхьанэшхо яI. Арышъ, правэухъумэкIо органхэм непэ яIофшIэнкIэ анахь шъхьаIэхэм ащыщ федеральнэ программэмкIэ республикэм къыфатIупщырэ ахъщэр амытыгъужьэу, зимыщыкIагъэм пэIуамыгъахьэу агъэфедэным лъыплъэгъэныр.

Анахьыбэрэ зыIукIэхэрэ хэукъоныгъэхэм ащыщ Iофыр зэрагъэцакIэрэм ыкIи псэолъапхъэхэм ауасэ ахагъахъоу къызэрэхэкIырэр. Псэуалъэм ишIын аухыгъэ фэдэу тхылъ нэпцIхэм акIатхэхэшъ, амышIэгъэ Iофым пае бюджет ахъщэр аштэу мэхъу. Ахэм алъыплъэгъэныр правэухъумэкIо органхэм япшъэрылъ.

Ау ащ фэдэ уголовнэ бзэджэшIагъэхэр зэхафыхэ зыхъукIэ Iофым зырагъэукIыхьэу, законым къызэрэдилъытэу игъом зэхамыфхэу бэрэ къыхэкIы. Федеральнэ программэм игъэцэкIэн епхыгъэ бзэджэшIагъэхэр нахь псынкIэу ыкIи нахь дэгъоу зэхэфыгъэнхэм пае правэухъумэкIо ыкIи зыуплъэкIухэрэ органхэр зэгъусэхэу Iоф зэдашIэн фае.

(Тикорр.).

Адыгэ Республикэр зызэхащагъэр илъэс 20 ыкIи республикэ ныбжьыкIэ библиотекэм ынымбжь илъэс 25-рэ зэрэхъугъэм афэгъэхьыгъагъ

«Еджэным фэщэгъэ ныбжьыкIэхэр — Урысыем игугъапIэх»

Мы мэфэкI инитIум яшапхъэ итэу мэкъуогъум и 23-м, 2011-рэ илъэсым Адыгэ республикэ ныбжьыкIэ библиотекэм шъолъыр семинарэу щызэхащэгъагъэм джары зэреджагъэхэр. Ау ащ тынэмысызэ, лIэшIэгъу плIанэр — илъэс 25-р хэзыгъэунэфыкIыгъэ библиотекэм игъогу зэныбжь, гъогу дахэу къыкIугъэм танэIу фэдгъэззэн, тырыплъэн.

Тхылъым ыкIи шIэныгъэ зэфэшъхьафхэм зылъащэрэ ныбжьыкIабэ зэрыс Адыгеим, Iэтахъохэм ыкIи ныбжьыкIэхэм (илъэс 14-м къыщегъэжьагъэу 21-м нэсхэрэм) апае культурнэ-гъэсэныгъэ Iофышхор зэшIозыхын зылъэкIыщт библиотекэр щызэхэщэгъэн гухэлъыр къэущыгъагъ. Мэкъуогъум и 1-м, 1986-рэ илъэсым Адыгэ хэку исполкомым культурэмкIэ игъэIорышIапIэ игъоу зэрилъытагъэу Адыгэ хэку ныбжьыкIэ библиотекэр щыIэ хъугъагъэ. АщкIэ Iофышхо зышIагъэр, мы библиотекэм икъызэIухын, иIофшIэн лъапсэ гъэпытэгъэным зиIахь ин хэзылъхьагъэр Мыгу Мелэч ары. ИлъэсипшIым нахьыбэрэ Мелэч мыщ пэщэныгъэ дызэрихьагъ, ар дахэу ылъэ тыригъэуцуагъ.

Адыгэ Республикэр зызэхащэгъэ уж библиотекэм статусыкIэ иIэ хъугъэ — «Адыгэ республикэ ныбжьыкIэ библиотекэр» цIэу ратыгъ.

1998-рэ илъэсым библиотекэм Къыкъ Беллэ пащэ фашIы. 1990 — 2000-рэ илъэсхэр бгъу пстэумкIэ ащ зызиштэгъэ уахът, мыщ структурнэ ыкIи кадровэ зэхъокIыныгъэхэр фэхъух; абонементыр ыкIи еджэпIэ залыр агъэпсыгъэх, компьютер технологиехэмкIэ отделыр, краеведениемкIэ ыкIи массовэ IофшIэнымкIэ секторхэр иIэ мэхъух.

2005-рэ илъэсым ныбжьыкIэхэм IэпыIэгъу языгъэгъотыщт психологическэ къулыкъур зэхащэгъагъ. Непэ Адыгэ республикэ ныбжьыкIэ библиотекэр — информационнэ, культурнэ ыкIи гъэсэныгъэ гупч. Ащ патриотическэ клубэу «Доблесть», кинолекториеу «Дружба без границ» щызэхэщагъэх. АРЮБ-м ЮФО-м ыкIи СКФО-м ябиблиотекэхэм зэпхыныгъэ адыриI, илъэс къэс библиотекэхэм я Дунэе конференциеу «Через библиотеки к будущему» зыфиIорэм, сэнэхьат IэпэIэсэныгъэмкIэ ыкIи ныбжьыкIэ творчествэмкIэ зэнэкъокъу зэфэшъхьафхэу «Поклонимся великим тем годам» (ТекIоныгъэр зэошхом къызэрэщыдахыгъэм фэгъэхьыгъэхэм), «Я XXI-рэ лIэшIэгъум ибиблиотек», «Тхылъыр пIыгъэу къэкIощтым узэрэхэхьащтыр», нэмыкIхэми чанэу ахэлажьэ. ЗэкIэ библиотекэм иIофшIэн зытегъэпсыхьагъэр ныбжьыкIэхэм япатриотическэ пIуныгъэ гъэлъэшыгъэныр, тхылъым иIэшIугъэ зэхашIэу, Iэягъэм зыщаухъумэу, шэнышIухэр ахэлъхэу къэтэджынхэр ары.

Непэ Адыгэ республикэ ныбжьыкIэ библиотекэр отделхэмкIи, IофшIэкIо кадрэхэмкIи зэтегъэпсыхьагъ. Ащ ифонд хэутыгъэ мин 93-м ехъу. Илъэс къэс ащ тхылъеджэ мини 8 Iэпэ-цыпэ къычIэхьэ. Джырэ мафэхэм, мазэ хъугъэу, библиотекэм пэщэныгъэ дызэрехьэ илъэс 14 библиотекэм Iутыгъэ ХьакIэмыз Мадинэ.

Зиилъэс 25-рэ гъогу IофшIэн дахэкIэ пкIэгъэ библиотекэм имэфэкI гушIокIуабэ щыIагъ.

МэфэкIыр къызэIуихыгъ ыкIи зэрищагъ библиотекэм идиректорэу ХьакIэмыз Мадинэ.

АР-м культурэмкIэ иминистрэу Чэмышъо Гъазый шIуфэс псэлъэ кIэкI къышIыгъ. Непэ зимэфэкI хэзыгъэунэфыкIырэ библиотекэм щыIэн амал езытыгъэу, ащ ылъапсэ зэтезыгъэуцуагъэу, апэрэ коллективыр зэзыгъэуIугъэу Мыгу Мелэч ныбжьыкIэ пIуныгъэ-гъэсэныгъэм Iофышхоу дишIагъэр кIигъэтхъызэ «тхьауегъэпсэу» риIуагъ.

Творческэ екIолIэкIэ дэгъухэр IофымкIэ къызфигъэфедэхэу, илъэс 13-м къыкIоцI коллективым пэщэныгъэ дызезыхьэгъэ ыкIи библиотекэр ыпэкIэ лъызыгъэкIотэгъэ Къыкъ Беллэ бэкIэ ущыгугъынэу зэрэщытыр Гъазый кIигъэтхъыгъ, Лъэпкъ библиотекэм IофшIэкIэшIу хабзэр щыпхырищынэу фэлъэIуагъ. Илъэс 25-рэ ныбжьыр зыгъэмэфэкIырэ республикэ ныбжьыкIэ библиотекэм иколлектив, ащ ипащэу ХьакIэмыз Мадинэ ныбжьыкIэ пIуныгъэр нахь агъэлъэшэу, ягухэлъхэр шIуагъэ хэлъэу зэшIуахынхэу къафиIуагъ. НыбжьыкIэ тхылъеджэхэм япчъагъэ къыкIимычынэу, зиIофшIэн зыублэщт семинарым гупшысэ зафэхэр къыщыраIотыкIынхэу, яIофшIэн гуетыныгъэ джыри нахь пытэ хъунэу къафэлъэIуагъ, нэпэеплъ шIухьафтын аритыгъ. Къэзылэжьыгъэхэм библиотекэм идиректорэу ХьакIэмыз Мадинэ диплом, щытхъу тхылъхэр — Теуцожь Ларисэ, МэщлIэкъо Таисэ афигъэшъошагъэх.

Библиотекэ мэфэкIым хэлэжьагъэх АР-м лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет ипащэу Шъхьэлэхъо Аскэр, АР-м культурэмкIэ министрэм игуадзэу ШъэуапцIэкъо Аминэт, АР-м ныбжьыкIэ IофхэмкIэ и Комитет итхьаматэу Къэрэтэбэнэ Мыхьамодэ, Лъэпкъ библиотекэм идиректорэу Къыкъ Беллэ, предпринимателэу Виктор Прохоренкэр, Краснодар краим илIыкIо куп, республикэм ит библиотекэхэм яIэшъхьэтетхэр, библиотечнэ IофшIэным иветеранхэр, апэрэ директорыгъэу Мыгу Мелэч.

ШъэуапцIэкъо Аминэти, Къыкъ Белли IофшIэкIо емызэщыжьэу Мелэч зэрэщытыгъэр, узылъищэн зэрилъэкIырэр, узкIырыплъын цIыфэу зэрэгъэпсыгъэр, рэзэныгъэ ин зэрэфыряIэр къаIуагъ, псаунэу иунэ илъэу, ыкъом ыкъо цIыкIу ихъяр ылъэгъунэу фэлъэIуагъэх.

Шъхьэлэхъо Аскэр, Къэрэтэбэнэ Мыхьамодэ зимэфэкI дахэ хэзыгъэунэфыкIырэ библиотекэм гущыIэ фабэхэр къыфаIуагъэх, Iоф зыдашIэрэ ныбжьыкIэхэр сыдигъуи гъогу занкIэ рыкIонхэу, шъыпкъэм дэмыхынхэу афэхъохъугъэх.

Предпринимателэу В. Прохоренкэм шIэныгъэ пIэкIэмылъэу джырэ уахътэм удэIорышIэн зэрэмылъэкIыщтыр, хэгъэгум ылъапсэ библиотекэм къызэрэщежьэрэр, ащ Iофышхоу ылэжьырэр зэхэзышIыкIырэ пэпчъ IэпыIэгъу къыфэхъун зэрэфаер къыIуагъ. Библиотекэм идиректорэу ХьакIэмыз Мадинэ Прохоренкэм ынаIэ къызэратыригъэтырэм, ахъщэ IэпыIэгъу къызэраритырэм, тхылъыкIэхэмкIэ шIушIэ акцием ар кIэщакIо зэрэфэхъугъэм ягугъу къышIыгъ, библиотекэм ыцIэкIэ рэзэныгъэ тхылъ ритыгъ.

Краснодар край ныбжьыкIэ библиотекэм илIыкIо куп ипащэу, директорым игуадзэу Светлана Старуновар, АР-м ибиблиотекэхэм яIэшъхьэтетхэр илъэс 25-р зыгъэмэфэкIырэ библиотекэм къыфэгушIуагъэх, шIухьафтын зэфэшъхьафхэр къыратыгъэх.

МэфэкI Iофтхьабзэм дыхэлъытагъэу АРЮБ-м иIофышIэхэм азыфагу щыкIогъэ зэнэкъокъоу **«СэнэхьатымкIэ анахь дэгъур»** зыфиIорэмкIэ кIэух зэфэхьысыжьхэр ашIыгъэх.

МэфэкI къызэIухыгъом ыуж шъолъыр семинарэу «Еджэным фэщэгъэ ныбжьыкIэхэр — Урысыем игугъапIэх» зыфиIорэм иIофшIэн ригъэжьагъ.

Къалэу Краснодар дэт край ныбжьыкIэ библиотекэм ипащэ игуадзэу С. Старуновар «Книга — посланник мира и дружбы: проект по продвижению чтения в молодежную среду» зыфиIорэ темэмкIэ къэгущыIагъ, гупшысэ зэфэшъхьафхэр зыпхырыкIырэ Iофтхьабзэхэу зэхащэхэрэм ягугъу къышIыгъ. Мамырныгъэмрэ зэкъошныгъэмрэ анахь лъапIэ мы дунаим зэрэтемытым дыригъаштэу, Светлана Старуновам уилъэпкъ ыкIи къыбгос гъунэгъум итарихъ зэбгъэшIэныр лъытэныгъэм щыщэу ылъытагъ. ШIэныгъэ лые зэрэмыхъурэр, хэшIыкI зыфыуиIэ цIыфым ыкIи лъэпкъым нахь псынкIэу узэрэгурыIорэр къыIуагъ. «Диалог национальностей — Кавказ литературный: услышать мудрых пламенное сердце» зыфиIорэ проектым Кавказым щыпсэурэ цIыф лъэпкъхэм ныбжьыкIэхэр афэгъэнэIосэгъэнхэмкIэ ишIуагъэ къызэрэкIуагъэр хигъэунэфыкIыгъ. Проектым къызэрэдилъытэу, зэлъашIэрэ адыгэ тхакIоу МэщбэшIэ Исхьакъ илъэс 80 зэрэхъугъэм тегъэпсыхьагъэу итворчествэ зэрэлъыплъагъэхэр ыкIи ироманэу «Графиня-Аиссе» зыфиIорэмкIэ тхылъеджэ конференцие зэхащэн мурад зэряIэр, литературэм иамалхэмкIэ цIыф лъэпкъ зэфэшъхьафхэр зэрэшIэхэу, зэрэлъытэхэу зэрэхъурэм мэхьанэ ин зэриIэр кIигъэтхъыгъ.

Адыгэкъалэ и ЦБС идиректорэу Хьаткъо Марзыет «Современное состояние и тенденции развития молодежи» зыфиIорэ докладыр къышIыгъ, тхылъеджэным тапэкIэ зэрэщытыгъэу, ныбжьыкIэхэр къызэрепщэлIэжьыщт шIыкIэхэм къатегущыIагъ.

Красногвардейскэм игупчэ тхылъеджэхэм Iоф адэшIэгъэнымкIэ иотдел ипащэу Наталья Меденцевам къиIотыкIынэу «Читающая молодежь — надежда нации» зыфиIорэр къышIыгъ. Джэджэ район гупчэ библиотекэм иIофышIэу Светлана Оливир «Современное состояние и тенденции развития чтения молодежи» зыфиIоу зэригъэдэIугъэхэри гъэшIэгъоныгъэ.

«АРЮБ — 25! Стремиться только к лучшему» зыфиIоу Адыгэ республикэ ныбжьыкIэ библиотекэм идиректорэу ХьакIэмыз Мадинэ къышIыгъэ докладыр темэ пстэумэ яшъхьэтеIулIэжь хъугъэ. Джырэ уахътэм диштэу ныбжьыкIэ библиотекэм иIофшIэн зэрэзэхэпщэщтыр семинарым къыриIотыкIыгъ.

Библиотекэ мэфэкIыр ыкIи семинарыр тхылъ къэгъэлъэгъонэу **«Урысыем инеущырэ мафэ тхылъеджэ ныбжьыкIэхэм аIэ илъ»**, кIэлэцIыкIу сурэтшIыгъэхэм якъэгъэлъэгъонэу **«Сэ сянэ — библиотекарь!»**, буккроссингэу **«Эстафета добра»** зыфиIохэрэм къагъэкIэрэкIагъ, къагъэбаигъ.

Сыд ныбжь иIэми, ыгукIэ ныбжьыкIэу къэнэжьынэу, гугъэ нэфхэр сыдигъуи щыIэныгъэм пхырищыхэзэ псэунэу библиотекэм фэлъэIуагъэх.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтхэр Iэшъынэ Аслъан мэфэкIым къыщытырихыгъэх.

«НЭБЗЫИМ» тыкъызэрэфэкIуагъэр

(КъызыкIэлъыкIорэр мэкъуогъум и 23-м къыдэкIыгъэ номерым ит).

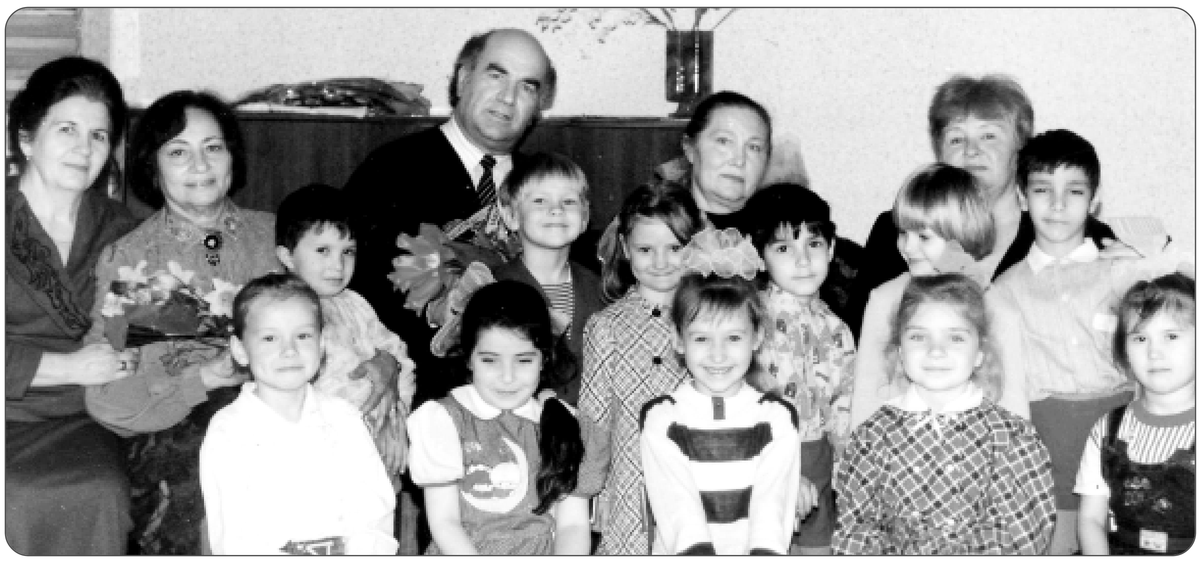

Зэгорэм «Адыгэ макъэм» къыхиутыгъэу Р. Хъутым иусэ слъэгъугъэ. Ар дэхэ дэдэу зэгъэфагъэу кIэлэцIыкIу ЫгъыпIэм чIэс сабыйхэм афэгъэхьыгъагъ. «Тэ тисадик нахь дахэ Мыекъуапэ зи дэмыт» ащ цIэу иIагъэр, усэр лъэшэу сыгу рихьыгъэу Джанхъот езгъэлъэгъугъ ыкIи селъэIугъ орэдышъом ригъэкIунэу. СилъэIуи сфигъэцэкIагъ. Бэдэдэрэ а орэдыр къатIощтыгъэ кIэлэцIыкIумэ адыгабзэкIэ ядгъэшIагъэу, лъэшэу зэкIэми тыгу рихьыщтыгъэ. Джы къызынэсыгъэм орэдышъор Джанхъот ыIэкIэ зытыритхэгъэ тхьапэр къесэхьакIы.

Сурэт къэгъэлъэгъуапIэу Мыекъуапэ дэтым тикIэлэцIыкIу ЫгъыпIэ чIэсхэр тщэщтыгъэх, къэгъэлъэгъон зэфэшъхьафхэм ядгъэплъыщтыгъэх. Ау анахьэу кIэлэцIыкIумэ агу къинэжьыгъэр сурэтышI IэпэIасэхэм зэраIукIагъэхэр ары. Ахэр Бырсыр Абдулахь, Борис Воронкиныр, Тыгъужъ Мыхьамод арых. Мыхэм бэ кIэлэцIыкIумэ къафаIотагъэр яIофшIакIэ, ясурэт шIыкIэ ехьылIагъэу.

Гуфэбэныгъэшхо хэлъэу тыгу къэкIыжьы СтIашъу Юрэ икъэгъэлъэгъон Лъэпкъ музеим кIэлэцIыкIухэри тикIэлэпIухэри тызэрэкIогъагъэр. Юрэ ителефон зэзгъэгъоти сыфытеуагъ, селъэIугъ ежь иIэшIагъэхэм къатегущыIэзэ, сабыймэ къаригъэлъэгъунэу. Ащ тетэу тшIымэ нахь ашIогъэшIэгъоны хъунэу тлъытагъэ. Уахътэу зыфэсIуагъэм тыригъафэу музеим Юрэ къэкIуагъ. ГъэшIэгъон дэдэу тизэIукIэгъу рекIокIыгъ. Сабыймэ жьы къамыщэу едэIугъэх, иIэшIагъэхэм яплъыгъэх. Ащ ыужым кIэлэцIыкIухэри, кIэлэпIухэри, Юри тызэхэтэу сурэтыбэ ттырахыгъ ыкIи музеим къычIэхьэрэ цIыфхэм яшIошIхэр зыдатхэрэ тхылъым дэттхагъ СтIашъу Юрэ ыцIэ дышъэ хьарыфхэмкIэ Адыгэ Республикэм итарихъ зэрэхэтхэгъэн фаер.

Бзэм изэгъэшIэн иегъэжьапI

ТIэкIу-тIэкIузэ адыгэ гущыIэхэр кIэлэцIыкIумэ язгъашIэхэ сшIоигъо сыхъугъ. Ау кIэлэцIыкIу ЫгъыпIэу Iоф зыщысшIэщтыгъэм нэбгыри 180 — 190-у (я 70-рэ илъэсхэм) чIэсыгъэхэм ащыщэу нэбгыри 10 — 12 ныIэп адыгэу ахэтыгъэр, зытIущ нахьыбэ ахэмытэуи илъэсхэр къы-

хэкIыщтыгъэх. Джащ фэдэу ахэм Iоф адэзышIэщтыгъэхэми адыгэу ахэтыгъэр зы нэбгыр е нэбгыритIу ныIагъэп.

Бзэр зымышIэу, ар зэхэзымыхэу, адыгэмэ яшэн-хабзэхэри зымылъэгъурэ кIэлэцIыкIухэм Iоф адэпшIэныр къиныгъ. ЕгъэжьапIэ фэсшIымэ хъущтыр сымышIэу сыпылъыгъ. ЗэкIэ адрэ Iофыгъо зэфэшъхьафхэу пIуныгъэ-гъэсэныгъэм ехьылIагъэу кIэлэцIыкIу ЫгъыпIэм щагъэцакIэхэрэм адиштэхэу, хэгъэкIухьагъэхэу сэ сыгукIэ къызыдесхьакIырэ Iофыгъохэри шIыгъэнхэ фэягъэ. Апэрэ орэдэу кIэлэцIыкIумэ ерэгъэ дэдэу язгъэшIагъэр «Бзыумэ яорэд», гущыIэхэр Жэнэ Къ., орэдышъор Тазэ Лъ.), джэгукIэхэу «ПэIо чIадз», «Къэрэу-къэрэу дадэ», адыгэ тхакIохэм атхыгъэ усэ кIэкIхэр.

Анахь лъэш дэдэу гуIэтыпIэ сиIофшIэнкIэ сфэхъугъэр, къарыушхо къысэзытыгъэр республикэ тиIэ зэрэхъугъэр ыкIи адыгабзэр къэралыгъуабзэ зэрашIыгъэр ары. Ащ къыкIэлъыкIуагъэх Гимныр, Гербыр, Быракъыр тиIэ зэрэхъугъэхэр. Мыхэм яхьылIагъэу тигъэзетмэ къыхаутыхэрэр къызфэзгъэфедэщтыгъэх. Гербыр зышIыгъэ Мэрэтыкъо Долэт зыIузгъэкIэн ыкIи имастерской кIалэхэр сщэнхэ сIомэ сфэмыгъэхъузэ, ышыпхъоу Зулэ синэIуасэу щытыгъэти зэзэгъыныгъэ дэсшIыгъ ыкIи сыIукIагъ, бэрэ тыщысыгъ. Зулэ ыш ехьылIагъэу къысфиIотагъэр бэ, ежь Долэт ыIэшъхьитIукIэ апэ ышIыгъэгъэ гербхэм ащыщи, Долэт исурэти къыситыхи, дунаир сфэмыхъужьэу, гушIуагъом сызэлъиштагъэу чэщыр хэкIотагъэу тадэжь сыкъэкIожьыгъагъ.

Адыгэ Республикэм и Быракъ дэхэ дэдэу тшIыгъагъэ. Стенд «Адыгея родная моя» ышъхьэу, дахэу зэгъэзэфагъэу тидэпкъ пылъэгъагъ. А стендым Адыгэ Республикэм, ащ икъэлэ шъхьаIэ яхьылIэгъэ статьяхэр, Быракъым, Гимным яхьылIэгъэ тхыгъэхэр хэхьагъэх. Мы пкъыгъомэ лъэшэу тимузей къагъэкIэрэкIагъ.

Ащ дакIоу адыгабзэм изэгъэшIэни сишъыпкъэу сыпыхьагъ.

ГущыIэ зырызхэу, орэд цIыкIухэу, джэгукIэ зэфэшъхьафхэу, адыгэ шэн-зэхэтыкIэхэу, адыгэ шхынхэу, къашъохэу язгъашIэщтыгъэхэм тIэкIу-тIэкIузэ сахэкIи, 1993 — 1994-рэ, 1994 — 1995-рэ илъэс еджэгъухэм илъэсих-блы зыныбжь кIэлэцIыкIухэм факультатив зыфаIорэ егъэджакIэм фэдэу адыгабзэр язгъашIэу сыублагъэ. СиIофшIэнкIэ IэубытыпIэ сшIыщтыгъэр «Методика обучения иностранному языку в детском саду» зыфиIорэр ыкIи сэр-сэрэу зэхэзгъэуцощтыгъэ занятиехэр, анахь къэIогъошIу гущыIэхэр IэубытыпIэ сшIыхэзэ: нан, тат, дахэ, унэ, нэмыкIхэри.

КъэIогъэн фае тикIэлэцIыкIу ЫгъыпIэ иIэшъхьэтетэу Л.И. Фендриковам Iофыгъоу есхьыжьэрэ пэпчъкIэ къыздыригъаштэу зэрэщытыгъэр. Ащ адыгэ шэн-зэхэтыкIэхэр ыгу рихьыщтыгъэх ыкIи тимылъэпкъэгъоу кIэлэцIыкIу ЫгъыпIэм Iоф щызышIэщтыгъэхэм а шапхъэхэр ахилъхьанхэм пылъыгъ.

Аузэ хэушъхьафыкIыгъэу адыгабзэр кIэлэцIыкIумэ аригъэшIэнэу кIэлэегъаджэ зэрэтиIэн ыкIи занятиехэр нэмыкIыбзэм изэгъэшIэнкIэ урокым игъэпсыкIэ тетэу кIэлэцIыкIу ЫгъыпIэм зэрэщызэхэщэгъэн фаем тыкъыфэкIуагъ. «Картонтарэм» ащ дэжьым игенеральнэ директорыгъэр В. А. Храмовыр ары. Ащ къыздыригъэштагъ Iофыгъоу есхьыжьагъэр игъо шъыпкъэу зэрэщытымкIэ ыкIи силъэIу зэрэсфигъэцэкIагъэмкIэ лъэшэу сыфэраз.

Джыри къыкIэзгъэтхъымэ сшIоигъу В. А. Храмовым къызэрэздыригъэштагъэм ишIуагъэкIэ кIэлэцIыкIу ЫгъыпIэу тикъалэ дэтмэ апэу адыгабзэм изэгъэшIэнкIэ кIэлэегъаджэ тиIэ зэрэхъугъэр. ГушIуагъом сыхэтэу тиIэшъхьэтетрэ сэрырэ расписаниер зэхэдгъэуцуагъ, режимыр зэщимыгъакъоу, хэгъэкIухьагъэу, диштэу тшIыгъэ. ТиIэшъхьэтетхэр ащ тетэу къыздемыIагъэхэмэ, гущыIэм пае, «хъугъэ адыгабзэр ямыгъашIэми, модэ кIэлэпIу горэ къыдэкIыгъэпышъ, группэм кIуи, щылажь» къысаIуагъэмэ, ащ фэдэу Iофыр лъымыкIотэныгъэкIи хъуни. Ау зы занятие блэзгъэкIыгъэп. ЧIыпIэ гъэнэфагъэ сиIэу, охътэ гъэнэфагъэм тетэу, сищыкIагъэр зэкIэ сапашъхьэ илъэу, сыгуи сыпси хаслъхьэзэ, занятиехэр зэхасщэщтыгъэх. Бэдэд мыщ дэжьым нэрылъэгъу IэпыIэгъоу сшIыгъагъэр: джэголъэ ыкIи сурэт зэфэшъхьафхэу пкъыгъохэр къэзыгъэлъагъохэрэр, гущыIэухыгъэ зытфыхкIэ къипIотыкIын плъэкIынэу сурэтхэр, джэгукIэмэ яхьылIэгъэ пкъыгъохэр, тхыпхъэхэр, нэмыкIхэри.

КъэIогъэн фаер адыгабзэр кIэлэцIыкIумэ ягъэшIэгъэнымкIэ ны-тыхэр пэрыохъу къызэрэсфэмыхъугъэхэр ары. Бзэр ясабыймэ арагъэшIэнэу зэрэфаехэмкIэ зэзэгъыныгъэ тхылъ къатхын фэягъэ. Ны-тыхэм къыздырамыгъаштэу зыкIи къыхэкIыгъэп. Сэ къызэрэсшIошIырэмкIэ, ащкIэ зишIуагъэ къэкIуагъэр бзэм изэгъэшIэн ыуж тимыхьэзэ, илъэс пчъагъэм къыкIоцI адыгэ шэн-зэхэтыкIэхэм, адыгэ шхынхэм, адыгэхэм ятарихъ кIэкIэу, ны-тыхэри, Iоф зыдасшIэхэрэри нэIуасэ зэрэфэтшIыгъэхэр ары.

А зэпстэуми къарыу къысатыщтыгъэ, Iофэу сшIэрэм мафэ къэс хэзгъахъомэ сшIоигъоу сыкъашIыщтыгъ, екIолIэкIэ зэфэшъхьафхэр къэсыугупшысыщтыгъэх. КIэлэцIыкIумэ бзэм изэгъэшIэн къин къащымыхъунэу джэгукIэ шIыкIэм тетэу занятиехэр — урокхэр зэхасщэщтыгъэх. Зы урокым къыкIоцI кIэлэцIыкIухэм адыгэ къашъохэр къашIыщтыгъэх, орэдхэр къаIощтыгъэх, джэгукIэ зэфэшъхьафхэмкIэ тыджэгущтыгъэ. Адыгэ гущыIэхэр ахэм ахэщагъэхэу — зыкIи сабыймэ къин къащымыхъоу, бзэр зэрагъашIэми гу лъамытэу занятиехэр кIощтыгъэх. Музей зэтегъэпсыхьагъэм щыкIощтыгъэх, кIэлэцIыкIухэр чIэкIыжьынхэу фэмыехэу чIэсщыжьыщтыгъэх.

ЦIЫКIУ Бэл.
АР-м народнэ гъэсэныгъэмкIэ изаслуженнэ IофышI, егъэджэн Iофым иветеран.
(Джыри къыкIэлъыкIощт).

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ ия 75-рэ илъэс ипэгъокI

«КъокIасэ» джыри къагъэлъэгъощт

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ илъэс 75-рэ зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэ спектаклэу «КъокIасэ» неущ апэрэу Мыекъуапэ къыщагъэлъэгъощт. Драматургэу, тхакIоу Цэй Ибрахьимэ ипьесэ техыгъэ драмэр Къалмыкъ Республикэм изаслуженнэ артистэу Хьакъуй Аслъан икIэрыкIэу Лъэпкъ театрэм щигъэуцужьыгъ.

— Адыгэ театрэр зэхэзыщагъэр, артистхэм ягъэджэн пылъыгъэр, апэрэ спектаклэр зыгъэуцугъэр Цэй Ибрахьим ары, — къеIуатэ тиреспубликэ и Лъэпкъ театрэ ирежиссер шъхьаIэу, Урысыемрэ Адыгеимрэ янароднэ артистэу, Абхъазым ыкIи Кубань язаслуженнэ артистэу Кукэнэ Муратэ. — Тиапэрэ драматург ыщIэ Лъэпкъ театрэм фэтыусынэу тыпылъ, Правительствэм Iофхэр щылъэкIуатэх. Тарихъым тыкъыпкъырыкIызэ, нэмыкI спектаклэхэр искусствэр зикIасэмэ къафэдгъэлъэгъощтых, театрэм пIуныгъэ мэхьанэу иIэм изыкъегъэIэтын тыпылъыщт.

Драмэу «КъокIасэ» Лъэпкъ театрэм, художественнэ купхэм ахэтхэм къагъэлъагъоу уахътэ къыхэкIыгъ. Лъэпкъ зэфыщытыкIэхэм, шIулъэгъу мыгощым яхьылIэгъэ спектаклэм щыIэныгъэм илъэныкъуабэ къызэпкъырехы. ШIулъэгъу къабзэм цIыф къызэрыкIори, лъэкIышхо зиIэри зэлъекIух. Гуащэр техакIом шIу елъэгъушъ, ыпсэ щыщ хъугъэу ищыIэныгъэ ащ рипхы шIоигъоу елъытэ. Ары шъхьаем, Гуащэм ишIулъэгъу зыдигощы шIоигъор нэмыкI хъулъфыгъ...

ШакIо щыIэхэм къэбар макIэп къаIотэн алъэкIыщтыр. Сэмэркъэу зикIасэхэри ахэтых. ГукIэгъум зыщызымыдзыерэм хъурэмрэ шIэрэмрэ къызэрэгурыIохэрэм уасэ фэпшIызэ, пхъашэу зекIон фаеу чIыпIэ зэрифэрэр огъэшIагъо. Iашэр къэзыштэрэмэ акъыл къызыхагъэфэн амылъэкIыщтэу зыми ыIорэп, ау чатэр къихыгъахэ зыхъукIэ, кIуачIэм, къулайныгъэм ямэхьани къыдэплъытэн фаеу «КъокIасэ» уахътэ къыуегъэкIу.

Дэоепщымрэ, ролыр къэзышIырэр Ахъмэт Артур, КъокIасэрэ, ролым фэгъэзагъэр Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистэу Тхьэркъохъо Теуцожь, зэпэуцух. ГущыIэгъу зэфэхъугъэх, ау нахь зафэр язэрэгъашIэрэп, «самбыр» зыми ыIуагъэп. КъокIасэрэ Дэоепщымрэ кIуачIэр зэкIэми апшъэу къызыщагъэхъу; зэ сэшхохэмкIэ зэзаох. Дэоепщыр Iашэм зэрекIодылIагъэр Гуащэм зилъэгъукIэ, кIэрахъомкIэ КъокIасэ ео. ЛIыгъэр зишэпхъэ хъулъфыгъэр кIочIаджэ мэхъу, цIыфмэ апашъхьэ къыщызэхэфэ къэтэджыжьын ымылъэкIынэу...

Гуащэм ироль Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артисткэу ЛIыунэе Асыет къешIы. Шыхъостэнэ Заремэ, Къуижъ Людмилэ, КIэмэщ Разиет, нэмыкIхэри бзылъфыгъэ рольхэм афэгъэзагъэх. Мурэтэ Рустэм техакIом ироль къешIы, екIолIэкIэ гъэшIэгъонхэр къыфигъотыгъэхэу тэлъытэ. ШакIохэм ярольхэр къэзышIыхэрэ Ацумыжъ Тембот, Джолэкъо Рэщыдэ, Болэкъо Адамэ, Бэгъ Алкъэс, оркъхэм ярольхэм якъэшIын хэлэжьэхэрэ Хьакъуй Андзаур, КIубэ Адамэ, Жъудэ Аскэрббый, Зыхьэ Зуралбый, Хьатыу ироль фэгъэзэгъэ Нэхэе Адамэ, нэмыкIхэми лъэпкъ гупшысэм ухэтэу спектаклэм гукIэ ухащэ. Тыгъужъ ироль Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистэу Ацумыжъ Нурбый къешIы. Спектаклэм хэлажьэх артисткэхэу Даур Жаннэ, Джымэ Заремэ, Хьэлэщтэ Саныет.

СурэтышI-гъэуцуакIоу драмэм Iоф дэзышIагъэр АР-м изаслуженнэ сурэтышIэу Сихъу Рэмэзан. Шъуашэхэм адэлэжьагъэр АР-м культурэмкIэ изаслуженнэ IофышIэу Даур Людмил. Адыгэ Республикэм искусствэхэмкIэ изаслуженнэ IофышIэшхоу, композиторэу ХьэкIоко Алый ыусыгъэ мэкъамэр драмэм щызэхэохы. Гур зэридзэу, орэдышъом уигъэгумэкIэу, къэхъущтыр умышIэу къызэрэхэкIырэр композиторымрэ режиссерымрэ шIукIэ афэтэлъэгъу. Орэдышъомрэ литературнэ Iофыгъомрэ язэгъэфэн пылъыгъэх Кушъу Светланэрэ АР-м искусствэхэмкIэ изаслуженнэ IофышIэшхоу Шъхьаплъэкъо Къэсэйрэ.

«КъокIасэ» театрэм илъэс IофшIэгъур зыщиухыщтым тефэу Мыекъуапэ къызэрэщагъэлъагъорэр дэгъу. Драмэр тикъуаджэхэм ащалъэгъунэуи тэгугъэ. Цэй Ибрахьимэ къызыщыхъугъэ чылэу Щынджые итхьаматэу Пратэкъо Муслим къызэрэтиIуагъэу, клуб зэтегъэпсыхьагъэ къуаджэм дэмытми, спектаклэм цIыфхэр къежэх.

Лъэпкъ театрэм иартист цIэрыIоу Зыхьэ Заурбый спектаклэм игъэхьазырын зэрэкIорэ шIыкIэм лъыплъэзэ, артистхэм Iоф зэрэзыдашIэжьырэр хигъэунэфыкIыгъ. Режиссерыр ылъэгъурэм ыгъэразэу бэрэ къыхэкIырэп. Арышъ, Хьакъуй Аслъан ымакъэ артистхэм къафиIэтэу зэхэпхыгъэми, бгъэшIэгъонэу щытэп — ар IофшIэгъу уахътэм щыщ.

Неущ «КъокIасэ» еплъыщтхэм гухахъо хагъотэнэу афэтэIо.

Сурэтхэр спектаклэм къыщытырахыгъэх.

ФУТБОЛ. КРАСНОДАР КРАИМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

ТекIоныгъитIу

«Зэкъошныгъ-Д» Мыекъуапэ — «Локомотив» Кропоткин — 2:1.

Мэкъуогъум и 25-м Мыекъуапэ щызэдешIагъэх.

Джыгунэ Арсен тIогъогогъо хьакIэмэ якъэлапчъэ Iэгуаор дидзагъ.

«Урожай» Тульский — «Авангард» ПсышIуапэ — 6:3.

Краснодар краим изэнэкъокъоу апшъэрэ купым щыкIорэм Адыгэ Республикэм икомандитIу хэлажьэ. Тифутболистмэ яухьазырыныгъэкIэ тамыгъэгушIоу къыхэкIыми, ауж къинэрэ командэхэм ащыщхэп. Нахь дэгъоу ешIэнхэ алъэкIыщтэу тащэгугъы. ЯIэпэIэсэныгъэкIэ къахэщырэ футболистхэр тиреспубликэ икомандэ шъхьаIэу «Зэкъошныгъэм» итренерхэм янэплъэгъу итых.

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэр
ДЭРБЭ ТИМУР

Редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр
АУЛЪЭ Руслъан

Редактор шъхьаIэм игуадзэр — пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр
ХЪУРМЭ Хъусен

ПшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр
НЭПШIЭКЪУЙ Заур

Редакциер зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр **ПИ №10-3892**

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4285
Индексхэр 52161 52162
Зак. 1679

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00